

Somogy megye hüllőfaunájának katalógusa (Reptilia)

MAJER JÓZSEF

MAJER J.: *Checklist of the reptile fauna of Somogy county (Reptilia)*

Abstract: 10 reptile species, more than the two third of Hungarian reptile fauna have been observed in Somogy county. There is no typical habitat for the 4 other species known in our country. The occurrence of each species is rather random, due to occasionally surveying and the patterned habitats. The region is very diverse and fragmented by agricultural fields, wetland, sandy meadows and forested areas as well. The species mentioned above can be expected in several not investigated places since their habitats are typical of the region. There is no doubt that the most important species, the *Vipera berus* has the largest population in this county over Hungary. This species is rather vulnerable as its habitat is rather scattered and fragmented. Marian described almost a dozen occurrences of this species in 1955 and 1957. This number dramatically reduced by the end of the century. The most frequent sand lizard (*Lacerta agilis*) and green lizard (*Lacerta viridis*) have occurred in the dense, grass area. The grass snake (*Natrix natrix*) was widespread. Beside large whip snake, we found the very rare aesculapian snake (*Elaphe longissima*), too. Among the registered snakes the presence of large whip snake (*Coluber caspius*) is questionable. Only one hard damaged and dead specimen has recently been found nearby a small village. The body of the whipsnake may come from the collection of an amateur herpetologist. All 11 species are known from the county although the presence of *Coluber caspius* is doubtful.

Bevezetés

Somogy megye hüllőiről az egész régiót átfogó vizsgálatok nem voltak. A fauna több éves felmérése folyt a Barcsi Borókásban (MARIÁN, 1981), a Balátavaton (MARIÁN, 1975, MAJER, 1992a), Boronka Melléki Tájvédelmi Körzetben (MAJER, 1992b), valamint a Duna-Dráva Nemzeti Park állatvilága felmérése keretében (MAJER, 1998), továbbá a Zselichen (MARIÁN, 1998, KERÉK és VARGA, 1989). A korábbi felmérések adatait (LOVASSY, 1927) átvizsgálva a realitás határain belül, ezeket is figyelembe vettük. Hazánk 15 hüllőfajából csak 4-et, a pannon gyíkot (*Ablepharus kitaibelii fitzingeri*, Mertens, 1952), a homoki gyíkot (*Podarius t. taurica* Pallas, 1841), az elevenszülő vagy hegyi gyíkot (*Lacerta vivipara* Jacquin, 1787) és a rákosi viperát (*Vipera ursinii rakosiensis* Méhely, 1893) nem sikerült eddig a megyéből kimutatni. Nagy valószínűséggel ezeknek a fajoknak az előfordulására nem is számíthatunk. A Bőszénfa közeli előkerült sérült ugró vagy haragos siklót (*Coluber caspius* Gmelin, 1789) nem lehet elfogadni bizonyító példánynak, mert az ottani gyűjtés területe (egy hűvös völgsáv) jelentősen eltér a hüllő jellegzetes, kopárosokkal tarkított erdős élőhelyeitől. Ezért csak feltételesen vettük fel a listára, mivel a sérült példányt, ami Bőszénfa mellett került elő (Kerek, VARGA, 1989) Marián egy terráriumából kiszökött és elkóborolt példánynak vél (MARIÁN, 1998). A vízisikló (*Natrix natrix* (Linnaeus, 1758)) sávós változatát számos helyen felleltük, így a Baláta (MARIÁN, 1957), a Barcsi Borókás (Kárpáti, 1980), a Boronka-mellé-

ki TK. (MAJER, 1992b), a Zselic vizes élőhelyein, valamint a Böhönye és Nagy-bajom közötti nagyobb égerláp foltokból (MAJER, 1992b). Itt kell megjegyezni, hogy a lápos területeken szinte mindenütt a fűrgye gyík vöröshátú változatát észleltük (*Lacerta a. agilis* var. *rubra* (Laurenti, 1768)) (MARIÁN, 1957, MAJER, 1992b). Gyakran találtunk felaprózott vagy számfeletti pikkelyekkel rendelkező vízisiklókat a Boronka-patak mentén és a Búsvári halastavaknál (MAJER, 1992b). Sajnos egyik fajjal kapcsolatosan sem történt mennyiségi vagy populációdinamikai felvételezés. A mocsári teknős állomány jelentős csökkenését észleltük a Baláta-tónál és a Barcsi Borókásban a Nagy-bereknél és a kiszáradt Tíva - tónál. A kvantitatív felmérések hiányában a megfigyelések számításokkal nem támaszthatók alá.

A megye a *Vipera berus* hazai állományának a jelentős részét és stabil populációit tudhatja magának. a Baláta-tónál és a Boronka-melléki TK Nagy-bajom - Kak-pusztához tartozó területein, valamint szórványosan még néhány helyről vannak régebbi adatok (MARIÁN 1955, 1957, 1989, 1998). A Baláta-tónál a Tuskósi réten mindig megtaláltuk a sötét változatát is, de a Boronka melléki TK-ban is előfordul. Ezek a helyek fokozott gondozást és védelmet igényelnek.

A Somogyból ismert fajok jegyzéke

HÜLLŐK - REPTILIA

Teknősök - Testudines

Édesvízi teknősfélék Emydidae

Mocsári teknős *Emys orbicularis* (Linnaeus, 1758) - Kárpáti, L. 1980., Lovassy, S. 1927., Majer, J. 1992a, b, 1998, Marián, M. 1957, 1981, 1998.

Gyíkok - Sauria

Nyakörvös gyíkfélék - Lacertidae

Fűrgye gyík *Lacerta agilis agilis* Linnaeus, 1758 - Kárpáti, L. 1980., Lovassy, S. 1927., Majer, J. 1992a, b, 1998, Marián, M. 1952, 1956, 1957, 1981, 1998.

Zöld gyík *Lacerta viridis viridis* (Laurenti, 1768) - Kárpáti, L. 1980., Kerek, L. - Varga, A., Lovassy, S. 1927., Majer, J. 1992a, b, Marián, M. 1956, 1957, 1981.

Fali gyík *Podarcis muralis muralis* (Laurenti, 1768) - Majer, J. 1998, Marián, M. 1998.

Kígyóalakú gyíkfélék - Anguidae

Törékeny vagy lábatlan gyík *Anguis fragilis fragilis* Linnaeus, 1758 - Kárpáti, L. 1980., Lovassy, S. 1927., Majer, J. 1992a, b, 1998, Marián, M. 1957, 1981, 1998.

Kígyók - Serpentes

Valódi siklófélék - Colubridae

{Csíkos vagy ugró sikló *Coluber caspius* Gmelin, 1789 - {Kerek, L. - Varga, A., 1989.}

Erdei sikló *Elaphe longissima longissima* (Laurenti, 1768) - Majer, J. 1992a, b, 1998, Marián, M. 1998.

Rézsikló *Coronella austriaca austriaca* Laurenti, 1768 - Kárpáti, L. 1980., Majer, J. 1998, Marián, M. 1956, 1957, 1981, 1998.

Vízisikló *Natrix natrix* (Linnaeus, 1758) - Kárpáti, L. 1980., Lovassy, S. 1927., Majer, J. 1992a, b, 1998, Marián, M. 1957, 1981, 1998.

Kockás sikló *Natrix tessellata tessellata* (Laurenti, 1768) - Majer, J. 1992a, 1998.

Viperafélék - Viperidae

Keresztes vipera *Vipera berus berus* (Linnaeus, 1758) - Majer, J. 1992a, Marián, M. 1952, 1956, 1957.

1. táblázat: Somogyból ismert hüllőfajok rendek és családonkénti megoszlása

Hüllők - Reptilia	fajszám
Teknősök - Testudines	1
Édesvízi teknősfélék - Emydidae	1
Gyíkok - Sauria	4
Nyakörvös gyíkfélék - Lacertidae	3
Kígyóalakú gyíkfélék - Anguidae	1
Kígyók - Serpentes	5
Valódi siklófélék - Colubridae	4
Viperafélék - Viperidae	1

Irodalom

- KÁRPÁTI, L. 1980: Herpeto és ornitofaunisztikai vizsgálatok a Középrigóci (Barcsi) Borókásban. Erdészeti és Faipari Egyetem Tud. közl. 1. p. 83-91.
- KEREK, L. - VARGA, A. (1989): A haragos sikló (*Coluber jugularis caspius* GMELIN) a Zselicben. Fol. Hist.-nat. Mus. Matr. 14.
- LOVASSY, S. 1927: Magyarország gerinces állatai (Budapest, pp. 895).
- MAJER, J. 1992a: Baláta-tó zoológiai felmérése (különös tekintettel a madárfaunára). Somogy Megyei Múz. Közl. IX. p. 321-328.
- MAJER, J. 1992b: Boronka-Melléki Tájvédelmi Körzet zoológiai felmérése (gerinces fauna) 1990-1991. Dunántúli Dolgozatok Term. Tud. Sor. 7. 347-375. Kaposvár.
- MAJER, J. 1998: Adatok a Dráva menti területek hal-, kétéltű és hüllőfaunájához (Pisces, Amphibia, Reptilia) - Dunántúli Dolg. Term. Tud. Sor. 9: 431-441.
- MARIÁN, M. 1952: A vipera fekete változatának (*Vipera berus* var *Prester* L.) Somogyi megyei előfordulása. A Rippl-Rónai. Mus. Közl.: p. 1-2.
- MARIÁN, M. 1956: Adatok a keresztes vipera (*Vipera b. berus* L.) somogyi elterjedési viszonyaihoz. Ann. hist.-nat. Mus. Hung. 7: p. 463-468.
- MARIÁN, M. 1957: A Baláta gerinces állatvilága (Der Baláta ein Schutzgebiet und seine Wirbeltier-Fauna). Somogyi Almanach I., a Somogy megyei Művészeti Tanács, Kaposvár, pp. 57.
- MARIÁN, M. 1981: A Barcsi Borókás kétéltű és hüllő faunája (Amphibia, Reptilia) - Dunántúli Dolgozatok Term. Tud. Sor. p. 167-188. Pécs.
- MARIÁN, M. 1998: A Zselic kétéltű és hüllő faunájáról (Amphibia, Reptilia) - Somogyi Múzeumok Közleményei 13: 291-305.

Checklist of the reptile fauna of the Somogy county (Reptilia)

JÓZSEF MAJER

15 reptile species were described in Hungary. All 11 species are known from the county although the presence of *Coluber caspius* is doubtful. There is no typical habitat for the 4 other species. The *Vipera berus* has the largest populations in this county over Hungary.

Author's address:

Dr. József MAJER

Department of General and Applied Ecology

University of Pécs

7601 Pécs

Ifjúság útja 6.

HUNGARY